

Міністерство культури та інформаційної політики України
Державний науково-методичний центр
змісту культурно-мистецької освіти

«СХВАЛЕНО»

Науково-методичною радою
Державного науково-методичного центру
змісту культурно-мистецької освіти
Протокол № 6
від «06» грудня 2021 р.

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни
«МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ФЛЕЙТА»
середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти
з музичного мистецтва початкового професійного спрямування,
інструментальні класи

Київ
2021

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ФЛЕЙТА» середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти з музичного мистецтва початкового професійного спрямування, інструментальні класи. Київ, 2021. 21 с.

Укладачі: **Сотула М. М.**, завідувач відділом духових та ударних інструментів, викладач Черкаської дитячої школи мистецтв, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, *координатор групи*;

Богомол В. І., голова циклової комісії «Оркестрові духові та ударні інструменти» Черкаського музичного коледжу ім. С. С. Гулака-Артемовського, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист;

Маліченко Т. П., завідувач відділом духових та ударних інструментів, викладач Харківської дитячої школи мистецтв № 4 ім. М. Д. Леонтовича, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Рецензенти: **Зернаєва О. С.**, викладач циклової комісії «Оркестрові духові та ударні інструменти» Фахового музичного коледжу Дніпропетровської академії музики ім. М. Глінки, завідувач відділом духових та ударних інструментів Музичної школи Дніпропетровської академії музики ім. М. Глінки, спеціаліст вищої категорії, заслужена артистка України;

Стадник Л. І., викладач відділу духових та ударних інструментів Львівського музичного фахового коледжу ім. С. Людкевича, викладач Львівської музичної школи № 6 імені Б.-Ю. Янівського, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист; голова Львівського зонального методичного об'єднання викладачів дерев'яних духових інструментів.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «Музичний інструмент флейта» (далі – типова навчальна програма), розроблена з урахуванням вимог до обсягу та результатів навчання, передбачених Типовою освітньою програмою середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти з музичного мистецтва початкового професійного спрямування, інструментальні класи (наказ Міністерства культури України від 23.07.2019 № 562), містить загальний нормативний зміст, обсяг та нормативні результати навчання учнів гри на флейті, а також окреслює рекомендовані підходи до планування й організації освітнього процесу в класі флейти. Нормативний зміст навчання за типовою навчальною програмою базується на музично-виконавських традиціях і сучасних досягненнях національної та світової флейтових шкіл та їх провідних представників (викладачів, виконавців), репертуарній спадщини різних епох.

Типова навчальна програма може бути основою для розроблення викладачем робочої навчальної програми з навчальної дисципліни «Музичний інструмент флейта». У робочій навчальній програмі, розробленій на основі цієї типової навчальної програми, викладач деталізує, конкретизує та адаптує нормативний зміст дисципліни, передбачений типовою навчальною програмою, відповідно до місцевих умов і потреб учня/учениці, визначає організаційні форми проведення та види навчальних занять, комплекс художньо-педагогічних технологій та методів викладання, необхідне методичне забезпечення, форми та засоби контролю якості знань учнів з урахуванням індивідуального підходу. Також викладач може реалізувати власний алгоритм викладання шляхом перерозподілу нормативного змісту навчання та зміни послідовності викладення навчального матеріалу дисципліни за модулями, уточнення додаткових обсягів навчального матеріалу та результатів навчання понад визначених типовою навчальною програмою.

Мета вивчення дисципліни орієнтована на формування в учнів базових навичок гри на флейті, розвиток рівня музично-виконавської майстерності, залучення до флейтового мистецтва загалом, мотивації подальшого навчання гри на флейті у закладах фахової передвищої мистецької освіти або на поглибленому підрівні початкової мистецької освіти.

Освітній процес з навчальної дисципліни «Музичний інструмент флейта» здійснюється у формі навчальних занять, заходів поточного та підсумкового контролю. Основною формою занять є *індивідуальний урок*.

Навчання проводиться за *модулями*. Кожен модуль передбачає формування певної частини компетентностей, що стають основою для подальшого навчання та досягнення нормативних навчальних результатів після завершення опанування типової навчальної програми.

Опанування нормативного змісту навчання за типовою навчальною програмою розраховано на мінімальну нормативну кількість навчальних тижнів – 35 тижнів на рік (без урахування канікулярних періодів) та на мінімальний нормативний обсяг часу на опанування програми, що становить для:

- 1 та 2 років навчання – 70 год. на рік (2 год. на тиждень);
- 3 – 5 років навчання – 105 год. на рік (3 год. на тиждень).

З метою реалізації індивідуального підходу до кожного/кожної учня/учениці та відповідно до принципів модульної системи навчання в робочій

навчальній програмі *загальну кількість навчальних годин* рекомендовано розподіляти на розсуд викладача на:

- поглиблення та вдосконалення набутих навичок та вмінь учнів або збільшення часу на вивчення окремих модулів у зв'язку з індивідуальною потребою учня/учениці;

- повторення/закріплення вивченого матеріалу;

- репетиції та підготовку до контрольних заходів та/або публічних виступів;

- планування та проведення інших форм роботи (відвідування культурно-мистецьких заходів, пов'язаних зі змістом мистецької освіти тощо);

- відпрацювання нормативного змісту навчання через непередбачувані обставини (карантин, хвороба учня/учениці тощо).

Навчальний репертуар з навчальної дисципліни формується викладачем самостійно з урахуванням індивідуальних здібностей та розвитку учнів.

Для моніторингу рівня навчальних досягнень учнів застосовуються форми **поточного та підсумкового контролю**.

Поточний контроль здійснюється: під час навчальних занять (поурочний контроль); за підсумками кожного модуля (модульний контроль). Поточний контроль може здійснюватися у формі контрольних уроків, прослуховувань, переглядів, заліків, у тому числі технічних. Конкретні форми поточного (поурочного, модульного) контролю визначаються викладачем відповідно до робочої навчальної програми.

Підсумковий річний контроль здійснюється після завершення кожного року навчання у формі *річного контрольного заходу*, що включає перевірку результатів навчання за типовою навчальною програмою.

Наприкінці 5 року навчання проводиться **підсумковий контроль за результатами опанування типової навчальної програми** у формі іспиту (*публічний/концертний виступ*).

Програму кожного заходу поточного та підсумкового контролів слід komponувати з творів композиторів різних національних шкіл та стильових епох (від бароко до сучасності), які виконуються в трьох стильових напрямках виконавства (традиційне, академічне та неакадемічне). Рекомендовано включати до програми твір українського композитора або обробки українського мелосу.

Оцінювання рівня досягнення учнями результатів навчання середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти передбачає оцінювання через виставлення балів (оцінок) у цифровому (числовому) виразі за поділом на 4 рівні: початковий (1 – 3 бали), середній (4 – 6 балів), достатній (7 – 9 балів), високий (10 – 12 балів). Метою оцінювання є визначення рівня навчальних досягнень учня/учениці в оволодінні змістом, визначеним цією типовою навчальною програмою на кожному з етапів навчання (*Додаток*).

Оцінювання має бути систематичним і послідовним, спрямованим на підтримку учнів в їхніх навчальних успіхах, розуміння ними власного прогресу навчання й формування бажання досягати навчальних результатів за типовою навчальною програмою; воно не передбачає порівняння з досягненнями інших учнів та не залежить від складності опанованого репертуару, темпу набуття компетентностей тощо. Оцінювання в процесі **підсумкового контролю** здійснюється за результатами опанування типової навчальної програми в повному обсязі та передбачає перевірку набутих фахових компетентностей за показниками, що відповідають нормативним результатам навчання, визначеним типовою навчальною програмою.

НОРМАТИВНИЙ ЗМІСТ, ОБСЯГ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Перший рік навчання. Завдання: удосконалення артикуляційно-штрихової флейтової техніки (*detache, legato, staccato, «подвійне» staccato, non legato*); розширення робочого діапазону та знання аплікатури інструменту в 2,5-3 октави; знання основних темпів та динамічних відтінків; оволодіння технікою виконання мелізму *форшлаг*; включення до репертуару твору великої форми; розвиток навичок читання нот з листа, повторення репертуару з метою розвитку довгострокової пам'яті та накопичення репертуару.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 1. <i>Удосконалення та опанування прийомів гри</i>	Мажорні та мінорні гами у тональностях з 3-4 знаками при ключі. Подовжені звуки, робота над етюдами.	32	Грає мажорні і мінорні гами (гармонічний, мелодічний мінор) з 3-4 знаками при ключі, <i>arpeggio</i> тризвуків та хроматичну гаму в цих тональностях. Грає подовжені звуки, етюди на різні види техніки.
	Особливі види ритмічного розподілу (<i>дуолі, тріолі, квартолі</i>).		Відтворює різні ритмічні малюнки (<i>дуолі, тріолі, квартолі</i>) на базі гам з 3-4 знаками при ключі, застосовуючи різні штрихові комбінації та темпові співвідношення – від повільного до помірного/швидкого, вміє працювати з метрономом.
	Основні штрихи та їх комбінації (<i>detache, legato, staccato, non legato, «подвійне» staccato</i>).		Володіє основними штрихами, вміє виконувати їх в різних комбінаціях (<i>detache, legato, staccato, non legato, «подвійне» staccato</i>).
	Розширення робочого діапазону та знання аплікатури.		Вільно володіє діапазоном інструменту, демонструє знання аплікатури у межах 2-2,5 октав.
	Основні позначення темпів, складні динамічні відтінки. (<i>pianissimo, fortissimo, sforzando</i>).		Знає основні позначення темпів, володіє технікою виконання складних динамічних відтінків (<i>pianissimo, fortissimo, sforzando</i>).
Модуль 2. <i>Удосконалення технічної сторони виконання музичних творів</i>	Мелізми (<i>форшлаг</i>).	38	Розпізнає графічне зображення <i>форшлагу</i> в нотному тексті, вміє правильно розшифрувати та грати види <i>форшлагів</i> (короткий та довгий <i>форшлаг</i>).
	Тонкощі й деталізація фразування.		Виразно виконує музичні фрази з метою досягнення найбільш яскравого, виразного і правильного розкриття образного змісту твору, вміє слухати та вести мелодичну лінію.
	Твір великої форми: побудова форми, тональний план.		Виконує музичний твір великої форми; розуміє форму твору, передає контрастні співвідношення емоційного стану, зокрема пов'язані зі зміною тонального плану.

	Самостійний розбір п'єс з репертуару елементарного підрівня початкової мистецької освіти.		Знає та дотримується основних правил розбору нотного тексту (визначення тональності, аплікатури, фразування тощо).
	Налаштування інструмента.		Вміє самостійно налаштовувати флейту як за допомогою тунера, так і без нього.
Всього годин у навчальному році:			70

Завдання підсумкового контролю: грає напам'ять твір великої форми і п'єсу. Під час виконання програми **підсумкового річного контролю** учень/учениця:

- володіє основними штрихами, вміє виконувати їх в різних комбінаціях;
- знає темпові, динамічні та інші позначення при виконанні творів;
- визначає будову п'єс, загальну структуру твору великої форми;
- володіє навичками фразування – осмислено виконує окремі музичні побудови, пов'язуючи їх у єдине ціле, керує виконавським диханням;
- володіє навичками читання нот з листа.

Другий рік навчання. Завдання: володіння основними штрихами і їх комбінаціями (*detache, legato, staccato, «подвійне» staccato, non legato*); знання аплікатури інструменту в межах 2,5-3 октав; використання допоміжної аплікатури; пунктирний ритм; ознайомлення з акцентованими штрихами: *marcato, martele, «марковане» staccato, «марковане» tenuto*; філірування звука; освоєння мелізматика (*трель*); включення до репертуару твору великої форми (*сонатна форма*); розвиток творчого ставлення до процесу виконання та музично-образне мислення; формування музично-естетичного смаку на основі різноманітного за стилем і характером репертуару та прослуховування шедеврів класичної музики; подальший розвиток навичок читання нот з листа; вивчення таблиці найбільш уживаних музичних термінів – темпових і динамічних; подальша робота над розвитком музичних здібностей учнів: музичного слуху, ритму, навичок вивчення тексту напам'ять; накопичення концертного репертуару.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 3. Удосконалення виконавського апарату, пальцевої швидкості та артикуляції	Мажорні та мінорні гами з 4-5 знаками при ключі.	32	Грає мажорні (гармонічний мажор) і мінорні гами з <i>arpeggio</i> тризвуків (коротке, довге), D7 з оберненнями у тональностях з 4-5 знаками при ключі та хроматична гама в цих тональностях.
	Інтервальні вправи в різних комбінаціях в помірному темпі. Робота над етюдами.		Демонструє первинні навички гри вправ з інтервальними інтонаційно-вірними співвідношеннями (терція, кварта, квінта), вивчає октавні переходи в гамах до 4-х знаків і в повному діапазоні інструмента. Грає етюди на різні види техніки.

	Акцентовані штрихи: <i>marcato, martele</i> , «марковане» <i>staccato</i> , «марковане» <i>tenuto</i> .		Розуміє та застосовує у творах акцентовані штрихи: <i>marcato, martele</i> , «марковане» <i>staccato</i> , «марковане» <i>tenuto</i> , знає їх зміни в залежності від музичних задач.
	Пунктирний ритм.		Точно відтворює пунктирний ритм. Вміє відтворювати пунктирний ритм в етюдах та п'єсах.
	Основна та допоміжна аплікатура.		Вміє користуватися основною та допоміжною аплікатурами в межах 2,5-3 октав.
	Робота над п'єсами, різноманітними за складом та характером.		Читко артикулює, вільно використовує зміни тембру, динамічні відтінки.
	Вивчення таблиці найбільш уживаних музичних термінів – темпових і динамічних.		Знає і намагається використовувати всю палітру музичної термінології, необхідну на даному етапі навчання.
	Методи самоконтролю під час виконання домашніх завдань.		Вміє організувати, контролювати та систематизувати самостійну роботу. Використовує такі засоби контролю як метроном, тюнер.
Модуль 4. Опрацювання штрихів, мелізмів.	Розвиток творчого ставлення до процесу виконання та музично-образне мислення.	38	Демонструє навички спільного музикування з концертмейстером, відчуває та чує загальний виконавський баланс (ансамбль) за підтримки пильного слухового аналізу та інтонування.
Сонатна форма.	Ознайомлення з сонатною формою: розуміння будови, назви частин, їх роль у формоутворенні; тональне співвідношення і тональний розвиток.		Виконує музичний твір сонатної форми (або частину), розуміє будову твору, передає цілісність звучання, розкриває емоційно-смісловий зміст, закладений композитором.
Розвиток музичної пам'яті	Філірування звука.		Вміє здійснювати філірування звуку в творах кантиленного характеру. Демонструє вміння плавно змінювати силу звуку від тихого до гучного, а також від голосного до тихого, ледь чутного.
	Агогіка, агогічний акцент у контексті фразування та образно-стилістичних особливостей твору.		Демонструє агогіку та агогічний акцент як незначне відхилення від основного темпу з метою розкриття образного змісту твору, яке визначається логікою розвитку музичної думки.
	Освоєння мелізматика: <i>трель</i> .		Розпізнає графічне зображення <i>трелі</i> в нотному тексті, вміє правильно грати та розшифровувати.
	Розвиток музичної пам'яті.		Набуває навичок вивчення тексту напам'ять шляхом структурування

		та деталізації музичного твору. Грає п'єси, вивчені раніше, розширює свій концертний репертуар.
Всього годин у навчальному році:		70

Завдання підсумкового контролю: грає напам'ять твір великої форми і п'єсу. Під час виконання програми **підсумкового річного контролю** учень/учениця: вміє працювати над звуковеденням, інтонаційною та ритмічною точністю; демонструє коректне виконання мелізмів (*trelli*) у музичних творах, свободу ігрового апарату завдяки набуттю навичок релаксації;

відтворює точно нотний текст програмних творів та виконує поставлені технічні завдання;

виконує твори різного характеру, жанру, форми з усвідомленням взаємодії технічної та художньої складових, розкриваючи художній зміст твору за допомогою засобів музичної виразності;

має навички творчого музичного мислення, усвідомленого виконання музичного твору.

Третій рік навчання. Завдання: удосконалення комплексу виконавських навичок: стійка інтонація, володіння виконавським диханням, техніка роботи язика, виправдана динаміка звучання, ритмічна стійкість; знання флейтової аплікатури в межах 3 октав; освоєння мелізматика (*мордент*); розвиток гнучкості і витривалості амбушюра під час гри в верхньому регістрі; розвиток пальцевої техніки; удосконалення прийомів «подвійного» і «потрійного» *staccato*; опанування принципів *vibrato*; включення до репертуару твору великої форми (*сюїта*); робота над усвідомленою художньою інтерпретацією музичного образу, стилю виконуваних творів; подальший розвиток навичок читання нот з листа; розвиток навичок самостійної роботи.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 5. Накопичення, удосконалення виконавських навичок. Розвиток рухливості пальців рук	Мажорні та мінорні гами з 5-6 знаками при ключі.	48	Грає мажорні і мінорні гами з 5-6 знаками при ключі з <i>arpeggio</i> тризвуків (коротке, довге), D7 та зм. VII7 з оберненнями та хроматичну гаму в цих тональностях у комбінованих штрихах.
	Зміцнення і розвиток амбушюра, м'язів діафрагми, черевного преса в поєднанні із загальною свободою виконавського апарату.		Грає гами з використанням всього обсягу супутніх специфічних вправ з метою зміцнення і розвитку всього м'язового апарату, контролюючи інтонаційні природні і, закладені в конструкції флейти, похибки, використовуючи в разі потреби додаткову аплікатуру. Виконує заданий комплекс вправ для релаксації.

	Розвиток пальцевої техніки.		Демонструє якість, чіткість втілення різних видів технік та їх зміну в етюдах та творах рухливого характеру.
	Вивчення мелізму <i>мордент</i> та його різновиди.		Розпізнає графічне зображення <i>мордента</i> в нотному тексті, вміє правильно розшифрувати та виконувати види <i>мордентів</i> (простий, перекреслений, подвійний верхній, подвійний нижній).
	Техніка роботи язика, атака звуку.		Демонструє навички рухливості, точності і позиційної різноманітності функцій язика (атаку твердо, м'яку, комбіновану, фрикативну).
	Складні непарні ритмічні групи – «квінтоль», «септоль» та більш складні ритмічні фігури.		Точно відтворює пасажі з групами «квінтоль», «септоль» та більш складні ритмічні фігури з дотриманням визначеного темпу, вміє працювати з метрономом.
	Удосконалення прийомів «подвійного» і «потрійного» <i>staccato</i> .		Володіє різновидами атаки звука під час виконання прийомів «подвійного» і «потрійного» <i>staccato</i> . Вміє виконувати їх в різних комбінаціях (на прикладах вправ та етюдів).
	Гнучкість і витривалість амбушюра під час гри у верхньому регістрі.		Розуміє залежність напрямку, сили, напору і пружності видиху від стану амбушюра, необхідність його гнучкості і витривалості під час роботи в третій октаві. Володіє комплексом вправ для зміцнення кругового м'язу і кутових м'язів рота, використовує техніку звуковедення з м'якими інтервальними переходами по всьому діапазону флейти.
Модуль 6. Формування слухових уявлень. Навички роботи з нотним текстом. Танці зі старовинних сюїт, програмна сюїта	Художня інтерпретація музичного образу.	57	Демонструє навички роботи над творами з розумінням стилю, епохи, музичного образу. Використовує поглиблений аналіз засобів музичної виразності. Володіє сценічною культурою та естетикою виконання. Проявляє індивідуальність під час гри.
	Володіння системою дихання. Гра довгих нот, кантилен з підпорядкуванням музичному фразуванню виконавського дихання.		Вміє працювати на базі правильно поставленого опертого дихання. Володіє швидким вдихом і м'яким довгим економним видихом достатнього напору повітря. Може грати на затримці

	Техніка виконання <i>vibrato</i> .		дихання в разі потреби. Відчуває ритмічну пульсацію під час гри і правильно її розподіляє залежно від тривалості нот.
	Темпо-ритмічні, штрихові жанрові особливості танців у старовинних сюїтах, виконання мелізматики.		Опановує навички ритмічної вібрації. Виконує <i>vibrato</i> з різною швидкістю, а також з прискоренням та уповільненням коливань.
	Детальне ознайомлення з програмними сюїтами, загальне охоплення багаточастинного циклу.		Виконує танці старовинних сюїт, дотримуючись стильових особливостей ритмічних малюнків, мелізматики (<i>трель, мордент</i>), штрихового оформлення.
	Розбір тексту на синтаксичні одиниці.		Виконує програмну сюїту (можливо, декілька частин) як цілісну велику форму.
	Робота над творами кантиленного характеру.		Демонструє навички вміння швидко розібрати текст на синтаксичні одиниці (повторність побудов, ритмічні зупинки та паузи, контрастні побудови).
	Змінний метроритм.		Показує поєднання штриху <i>legato</i> , відтворення динамічних відтінків <i>crescendo, diminuendo</i> , рельєфність фразування, різноманіття використання прийомів <i>vibrato</i> у творах кантиленного характеру.
	Розвиток навичок релаксації для придбання рівноваги між напруженою та розслабленою під час гри і достатнього тону ігрових м'язів.		Демонструє навички гри в змінному метроритмі.
			Виконує заданий комплекс вправ для релаксації. Контролює свободу виконавського апарату під час гри на інструменті та в перервах між грою. Працює над звуковеденням та демонструє легкість і польотність виконання.
Всього годин у навчальному році:		105	

Завдання підсумкового контролю: грає напам'ять твір великої форми та 1 – 2 різнохарактерні п'єси.

Під час виконання програми **підсумкового річного контролю** учень/учениця: демонструє свободу ігрового апарату під час виконання кантиленних частин та цілих творів, творів великої форми;

демонструє творчу і художню витривалість, здатність виконувати без перерви кілька творів;

демонструє навички виконавського самоаналізу;

відтворює точно нотний текст програмних творів та виконує поставлені технічні завдання;

вміння співвідносити структуру твору з музичним образом.

Четвертий рік навчання. Завдання: виховання інтонаційної культури, слухових та ритмо-темпових уявлень; удосконалення пальцевої техніки; зміцнення і розвиток амбушюра; володіння основними штрихами і їх комбінаціями (*detache, legato, staccato*, «подвійне» *staccato, non legato*), розвиток стійкого, рівного ведення звуку у всіх регістрах; освоєння мелізматики (*gruppetto*); освоєння додаткової та допоміжної аплікатур; штрихові прийоми (*frullato, glissando, flageolet*); робота над музично-образною стороною творів з поглибленим засвоєнням агогіки; детальне ознайомлення з *варіаціями*; формування навичок виконавського саморегулювання.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 7. Накопичення, удосконалення виконавських навичок. Варіації. Агогіка в музичних творах	Мажорні та мінорні гами з 6-7 знаками при ключі. Робота над етюдами.	48	Грає мажорні і мінорні гами з 6-7 знаками при ключі з <i>arpeggio</i> тризвуків (коротке, довге), D7 та м. VII7, зм. VII7 з оберненнями та хроматичну гаму в цих тональностях різними штрихами, з октавними переходами в цих тональностях. Грає етюди на різні види штрихів, опрацьовує різноманітні метро-ритмічні послідовності, аплікатурні комбінації, динамічні градації, регістри тощо.
	Особливі види ритмічного розподілу: <i>тріолі – октолі</i> та більш складні ритмічні фігури.		Точно виконує ритмічні малюнки у гамах з 6-7 знаками при ключі різними штрихами.
	Основні штрихи і їх комбінації (<i>detache, legato, staccato</i> , «подвійне» <i>staccato</i> , «потрійне» <i>staccato, non legato</i>).		Демонструє якість, чіткість втілення різних штрихів та їх комбінацій (<i>detache, legato, staccato</i> , «подвійне» <i>staccato</i> , «потрійне» <i>staccato, non legato</i>) в етюдах та творах рухливого характеру.
	Удосконалення пальцевої техніки.		Самостійно (з можливою корекцією викладача) обирає аплікатурну постановку, яка включає в себе – вибір раціональної аплікатури, її різноманітні варіанти залежно від складності нотного тексту, вимог звуковисотного інтонування, необхідного характеру звучання інструмента.
	Закріплення виконавських навичок, удосконалення віртуозних можливостей.		Демонструє при цьому вміння використовувати більшу частину можливостей інструмента (технічні, віртуозні, тембральні, динамічні). Здатний займатися парадоксальною динамікою заради рівного звучання всіх

			регістрів і вибудовування якісної звукової горизонталі по всьому діапазону флейти.
	Інтонаційна культура, слухові та темпоритмічні уявлення.		Може проаналізувати власну роботу над інтонацією і темпоритмом у виконуваних творах, включаючи велику форму. Демонструє навички самокритики та самооцінки. За допомогою викладача знаходить способи вирішення виконавських технічних складнощів та художніх завдань.
	Детальне ознайомлення з <i>варіаціями</i> .		Виконує <i>варіації</i> як цілісну велику форму. Демонструє темпову єдність та ритмічну цілісність виконання.
	Агогічні відхилення <i>rubato, rallentando, accelerando, ad libitum, ritenuto</i> в контексті фразування та стилістичних особливостей твору.		Розуміє значення термінів <i>rubato, rallentando, accelerando, ad libitum, ritenuto</i> . Демонструє агогіку у фразуванні як незначне відхилення від основного темпу для досягнення більшої музичної виразності у звучанні твору.
	Освоєння мелізматики: групето.		Розпізнає графічне зображення мелізмів у нотному тексті, вміє правильно розшифровувати та виконати групето.
	Додаткова та допоміжна аплікатура.		Розуміє додаткову та допоміжну аплікатуру зі з'ясуванням їх різниці.
Модуль 8. Розвиток рухливості пальців рук. Специфічні виконавські прийоми. Удосконалення технічних та творчих навичок	Розвиток рухливості пальців рук на прикладі вправ; застосування різних видів техніки в етюдах та творах рухливого характеру.	57	Відпрацьовує вправи з різними аплікатурними комбінаціями, з використанням гамоподібних, арпеджованих пасажних елементів. Демонструє якість, чіткість втілення різних видів техніки та їх зміну в етюдах та творах рухливого характеру.
	Тембральні особливості інструмента та їх використання.		Володіє навичками використання тембрових можливостей у творах кантиленного характеру і п'єсах невеликої складності, розуміє їх взаємозв'язок з динамікою.
	Прийоми музичної виразності <i>frullato, glissando, flageolet</i> .		Використовує прийоми <i>frullato, glissando, flageolet</i> . Знає умовне позначення в нотному тексті.
	Розвиток технічних навичок виконання віртуозних творів, уміння швидко переключати увагу на різні види техніки.		Віртуозно виконує твори рухливого характеру, якісно та швидко здійснює перехід з одного на інший вид техніки.

	Досягнення максимальної виразності, формування навичок виконавського саморегулювання.		Вміє під час виконання мобілізувати себе, використовувати всі вивчені прийоми виразності; володіє сценічною і виконавською культурою, фізичною та психологічною витримкою; може проаналізувати власний публічний виступ.
Всього годин у навчальному році:		105	

Завдання підсумкового контролю: грає напам'ять твір великої форми та 1 – 2 різнохарактерні п'єси, одна з яких – віртуозного характеру.

Під час виконання програми **підсумкового річного контролю** учень/учениця:

- демонструє рухливість та вільність ігрового апарату;
- контролює якість звуку, інтонації;
- застосовує набуті теоретичні знання при виконанні *frullato*, *glissando*, *flageolet*;
- використовує тембральні особливості інструмента;
- співвідносить засоби музичної виразності з характером звучання;
- відтворює точно нотний текст програмного твору та виконує поставлені технічні завдання;
- володіє динамічним та агогічним нюансуванням;
- виконує твір варіаційної форми, розуміє логіку й цілісність варіаційної композиції;
- володіє навичками виконання творів різної стилістичної спрямованості;
- демонструє певний рівень виконавської свободи, образного мислення та артистичності, навички виконавського саморегулювання.

П'ятий рік навчання. Завдання: удосконалення виконавського апарату, пальцевої швидкості та техніки артикуляції; виховання сценічної витримки, артистичності, вольових якостей, необхідних для виконання сольних програм; закріплення вмій, необхідних для якісної гри; стабілізація віртуозних, динамічних та тембральних засобів, володіння різними видами флейтової техніки; ознайомлення зі специфічними засобами музичної виразності; ускладнення репертуару за технічними та художніми вимогами; включення до репертуару твору циклічної форми (*концерт*); удосконалення навичок читання нот з листа; продовження формування музично-естетичного смаку на основі різноманітного за стилем і характером репертуару.

Цей рік є заключним етапом середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти, тому головна увага приділяється підготовці програми підсумкового іспиту, відтворенню та втіленню в музичних творах художніх образів, технічній досконалості.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
<p>Модуль 9. <i>Закріплення, удосконалення та розширення складових виконання.</i></p> <p><i>Специфічні засоби музичної виразності.</i></p> <p><i>Циклічна форма – концерт</i></p>	<p>Мажорні і мінорні гами в усіх тональностях.</p>	<p>48</p>	<p>Грає мажорні і мінорні гами в усіх тональностях з <i>arpeggio</i> тризвуків, в тому числі виконує малий та зменшений увідний септакорд (м.VII₇, зм.VII₇) та їх обернення різними штрихами з використанням всього обсягу інтервальних та ритмізованих вправ у швидкому темпі.</p>
	<p>Удосконалення навичок читання нот з листа, імпровізація.</p>		<p>Читає ноти з листа, вільно орієнтується у новому нотному тексті, вміє самостійно робити розбір твору, що виконується. Володіє навичками елементарного виконавсько-теоретичного аналізу творів. Імпровізує на інструменті з усвідомленням тонального плану. Підбирає на слух неважкі мелодії.</p>
	<p>Удосконалення способів виконання мелізматика.</p>		<p>Використовує різні види мелізматика з додатковою аплікатурою.</p>
	<p>Ознайомлення зі специфічними засобами музичної виразності – <i>col legno, slap-tongue (pizzicato), whistle tone, doubletone</i>.</p>		<p>Знає способи звуковидобування <i>col legno, slap-tongue (pizzicato), whistle tone, doubletone</i> та їх позначення в нотах.</p>
	<p>Детальне ознайомлення з твором циклічної форми – <i>концертом</i>.</p>		<p>Виконує <i>концерт</i> (або частину), розуміє будову твору, розкриває емоційно-смысловий зміст, закладений композитором. Демонструє метроритмічну цілісність, штрихову культуру твору великої форми. Має уявлення про каденцію, як виявлення виконавської майстерності соліста.</p>
	<p>Наповнення та втілення образної складової.</p>		<p>Відчуває характер музики, усвідомлену зміну емоційного стану залежно від образних асоціацій та уявлення звучання.</p>
	<p>Знання художньо-виконавських можливостей флейти.</p>		<p>Демонструє знання репертуару для флейти, професійної термінології. Виявляє зацікавленість до самостійного музичного виконавства, навичок репетиційно-концертної роботи в якості соліста. Демонструє вільне володіння інструментом, гарне знання його та своїх можливостей.</p>

	Опрацювання навичок сценічної витримки та артистизму.		Демонструє сценічну витримку та артистизм, застосовує опановані засоби музичної виразності для відтворення художнього образу музичного твору.
Модуль 10 Підготовка до випускного іспиту	Завершення формування технічно-виконавських навичок, стабілізація віртуозних, динамічних та тембральних засобів гри на флейті.	57	Розуміє методiku розучування музичних творів обраної програми. Володіє різними видами техніки виконавства, навичками використання художньо виправданих технічних прийомів, динаміки, тембральних особливостей звуку. Працює над стабілізацією власних віртуозних можливостей, усвідомленим виконанням технічних складнощів за допомогою слухових уявлень.
	Вміння вибудувати кульмінацію твору.		Розуміє та втілює драматургічне розгортання тематичного матеріалу музичного твору від початку до кульмінації.
	Залежність гучності виконання від різних виконавських завдань. Акустичні умови.		Розуміє і демонструє відмінність у динаміці і техніці звукоутворення і ведення звуку між виконанням творів соло і творів для флейти в супроводі концертмейстера. Має навички гри в різних акустичних умовах.
	Сценічна культура, витримка, коректність виконання.		Керує процесом під час гри; демонструє повною мірою художньо виправдані технічні прийоми і музично-виконавські засоби виразності, коректне дихання (безшумний вдих – видих), відчуття безперервності руху, наявність завершальної остаточної фази звуку, переконливе фразування, різноманітність нюансів, розвинуте, індивідуальне художньо-образне та музичне мислення.
	Розвиток асоціативного мислення і образної уяви під час роботи над художнім образом музичного твору		Розкриває образну складову, демонструє ступінь занурення в процес виконання та передачі змісту твору.
Всього годин у навчальному році:			105

Завдання підсумкового контролю: твір великої форми та 1–2 різнохарактерні п'єси (рекомендовано – наявність у програмі оригінального та віртуозного твору).

Під час виконання програми підсумкового річного контролю учень/учениця:

демонструє виконавську майстерність опанованих у межах навчальної програми технічних навичок;

інтонує, застосовує повний обсяг засобів музичної виразності як елементів музичної мови, що необхідні для відтворення характеру та художнього образу музичного твору;

володіє різноманітними прийомами і засобами звуковидобування, контролює його якість;

володіє навичками ведення кантилени, виконання твору великої форми;

демонструє навички елементарного теоретико-виконавського аналізу музичного твору та як наслідок – виконавської інтерпретації, розуміння залежності рівня динамічної шкали від акустичних умов під час виконання;

точно відтворює нотний текст програмних творів та виконує поставлені технічні завдання;

демонструє впевненість, внутрішню і зовнішню свободу поведінки на сцені, повну концентрацію уваги на втілення музичного образу, концепції викладеного матеріалу.

СПИСОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Методична література:

1. Апатский В. Н. Основы теории и методики духового музыкально-исполнительского искусства : учебн. пособие. Киев : НМАУ им. П. И. Чайковского, 2006. 432 с.

2. Асафьев Б. Музыкальная форма как процесс. Ленинград : Музыка, 1971. 376 с.

3. Барановский П. П. Звуковысотный анализ свободного мелодического строя. Киев : Изд-во Акад. Наук Укр. ССР, 1956. 83 с.

4. Баранцев А. Мастера игры на флейте – профессора Петербургско-Ленинградской консерватории 1862–1985 гг. Петрозаводск : «Карелия», 1990. 131 с.

5. Бейшлаг А. Орнаментика в музыке. Москва : Музыка, 1978. 320 с.

6. Богданов В. О. Історія духового музичного мистецтва України: від найдавніших часів до початку ХХ ст. / Богданов В.О. Харків : Основа, 2000. 344 с.

7. Диков Б. А. О дыхании при игре на духовых инструментах. Москва : ГМИ, 1956. 101 с.

8. Диков Б. А. Методика обучения игре на духовых инструментах : учеб. пособие. Москва : ГМИ, 1973. 75 с.

9. Должиков Ю. Н. Техника дыхания флейтиста. *Вопросы музыкальной педагогики*. Москва, 1983. Вып. 4. С. 6–18.

10. Должиков Ю. Н. Артикуляция и штрихи при игре на флейте. *Вопросы музыкальной педагогики*. Вип. 10. Москва : Музыка, 1991. С. 29–41.

11. Дубинец Е. А. Знаки звуков. О современной музыкальной нотации. Киев : ГАМАЮН. 1999. 310 с.

12. Єрмак І. Ю. Історично поінформований підхід до визначення темпу у флейтовій музиці XVIII ст. *Часопис Національної музичної академії України*

ім. П. І. Чайковського. Вип. 1 (46). Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2020. С. 29–42.

13. Єрмак І. Ю. Особливі прикраси у флейтовому виконавському мистецтві XVIII ст. Можливості їх використання та техніка виконання на сучасному інструменті. *East European Scientific Journal*. Вип. 11 (39). Варшава : ООО «Евразийское Научное Содружество», 2018. С. 11–17.

14. Захарова В. А. Циркулярное дыхание как необходимый навык современного флейтиста. *Музыкальная культура глазами молодых ученых*. Санкт-Петербург : Астерион, 2007. С. 166–169

15. Искусство игры на духовых инструментах и вопросы музыкальной педагогики: сб. ст. Вып. 45. Москва, 1979. 222 с.

16. Карпьяк А. Я. Концепційні засади художнього мислення сучасного флейтиста. Львів : Наукове товариство ім. Т. Шевченка, 2013. 378 с.

17. Качмарчик В. П. Орнаментика И. Кванца. *Музыковедение: Приложение к журналу «Музыка и время»*. 2006. № 1. С. 17–22.

18. Князев В. Сценічне хвилювання у концертній діяльності виконавця. *Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство*. Вип. III. Івано-Франківськ : Плай, 2001. С. 41–48.

19. Корыхалова Н. П. Музыкально-исполнительские термины : Возникновение, развитие значений и их оттенки, использование в разных стилях. Санкт-Петербург : Композитор, 2000. 272 с.

20. Крунтяева Т., Молокова Н., Ступель А. Словарь иностранных музыкальных терминов. Изд. 5-е. Ленинград : Музыка, 1985. 142 с.

21. Кулаковский Л.В. Как научиться читать ноты / Кулаковский Л. В. Москва : Сов композитор. 1960. 48 с.

22. Кушнір Я. В., Кушнір А. Я. Технологія виконавства на флейті. Луганськ : Книжковий світ, 2008. 100 с.

23. Левин С. Я. Духовые инструменты в истории музыкальной культуры. Москва : Музыка, 1973. 264 с.

24. Левин С. Я. Духовые инструменты в истории музыкальной культуры. Москва : Музыка, 1983. 190 с.

25. Наймушина Ю. О., Плохотнюк О. С. Основи теорії і методики навчання при грі на флейті: навч. посіб. Луганськ : вид-во ДЗ «ЛНУ ім. Тараса Шевченка», 2011. 148 с.

26. Носов В., Горбаль Я. Деякі сучасні виконавські засоби при грі на духових інструментах. Львів : ВВПДУ «ЛП», 1997. 16 с.

27. Платонов Н. И. Школа игры на флейте. Москва : Музыка, 1999. 157 с.

28. Руденко В., Руденко Н. Некоторые вопросы подготовки педагога ДМШ к практической деятельности. *Вопросы музыкальной педагогики*. Вып. 7. Москва : Музыка, 1986. 159 с.

29. Савчин М.В. Вікова психологія : (навч. посіб.) / М. В Савчин, Л. П. Василенко. Київ : Академвидав, 2005. 360 с.

30. Система детского музыкального воспитания Карла Орфа / под ред. Л. А. Баренбойма. Ленинград : Музыка, 1970. 160 с.

31. Танцов О. И. Новые приемы игры на флейте. Москва : Московская консерватория, 2011. 80 с.

32. Тривно Б. Флейта. *Серия «Музыкальные инструменты»*. ЛГИТМиК. Москва : Музыка, 1964. 52 с.

33. Усов Ю. История отечественного исполнительства на духовых инструментах: учеб. пособие. Изд. 2-е., перераб. и доп. Москва : Музыка, 1986. 191 с.
34. Федотов А. А. Методика обучения игре на духовых инструментах. Москва : Музыка, 1975. 158 с.
35. Флейта. Методика обучения : сб. ст. Санкт-Петербург : Композитор, 2001. 260 с.
36. Цыбин В. Н. Основы техники игры на флейте. Ленинград : Гос. муз. издат., 1940. 112 с.
37. Шульпяков О. Ф. Музыкально-исполнительская техника и художественный образ / ред. А. А. Щербаков. Ленинград : Музыка. Ленингр. отделение, 1986. 128 с.
38. Ягудин Ю. О. О развитии выразительности звука. Методика обучения игре на духовых инструментах. Вып. 3. Москва : Музыка, 1971. С. 193–203.
39. Lindholm Herbert. Basic Flute Technique op. 26 / Lindholm Herbert. – Helsinki : Helin & Sons, 1994. 38 p.

Нотна література

1. Альбом переложений популярных пьес для флейты и фортепиано / сост. Гофман А. Л. Москва : Кифара, 2005. 156 с.
2. Альбом флейтиста. Тетрадь 1 / сост. Корнеев О. В. Москва : Кифара, 2006. 136 с.
3. Альбом флейтиста. Тетрадь 2 / сост. Корнеев О. В. Москва : Кифара, 2006. 132 с.
4. Атрашкевич Е. Вдохновение. Минск : Змицер Колас, 2015. 127 с.
5. Бах И. С. Шесть сонат. Москва : Ленинград : Гос. муз. изд., 1947. 124 с.
6. Бетховен Л. Шесть вариаций: для флейты. Будапешт : Музыка, 1980. 59 с.
7. Вивальди А. Концерт G-dur. Концерт D-dur. Ленинград : Музыка, 1980. 52 с.
8. Гайдн Й. Концерт D-dur / ред. Н. Платонова. Москва : Музыка, 1962. 42 с.
9. Гайдн Й. Концерт: для флейты. Будапешт : Музыка, 1982. 31 с.
10. Гендель Г. Сонаты № 1–3. Москва : Музыка, 2015. 40 с.
11. Гендель Г. Сонаты № 4–7. Москва : Музыка, 2015. 64 с.
12. Годар Б. Сюита («Аллегретто», «Идиллия», «Вальс»). Москва : Музыка, 1964. 28 с.
13. Дебюсси К. Три пьесы / Дебюсси К. Москва : Музыка, 2008. 12 с.
14. Должиков Ю.Н. Хрестоматия для флейты 5 класс / Должиков Ю. Н. Москва : Музыка, 2005. 64 с.
15. Допплер Ф. Валашская фантазия, соч. 10. Москва : Музгиз, 1952. 40 с.
16. Допплер Ф. Венгерская пасторальная фантазия, соч. 26. Будапешт : Музыка, 2009. 21 с.
17. Ердоп Я. Технические упражнения средней трудности: для флейты. Будапешт : Музыка, 1981. 40 с.
18. Золотая библиотека пед. репертуара. Нотные папки флейтиста № 2 (4 тетради) / сост. и ред. Ю. Должиков. Москва : Дека-ВС, 2004. 294 с.
19. Зотов В. М. Зимняя флейта. Пять пьес для флейты и фортепиано. Москва : Музыка, 2015. 40 с.
20. Кванц И. Концерт G-dur: для флейты и оркестром. Москва : Музыка, 1978. 31 с.
21. Келер Э. Этюды: для флейты. Будапешт : Музыка, 1981. 19 с.

22. Концертная программа : пьесы для флейты и фортепиано / сост. С. Горбунова. Санкт-Петербург : Гармония, 2004. 36 с.
23. Концертные пьесы для флейты и фортепиано / сост. и ред. В. Кудря. Москва : Классика XXI, 2001. 72 с.
24. Лунный свет. Альбом популярных пьес. Москва : Музыка, 2015. 72 с.
25. Маліченко Т. П. Концертні твори для ансамблів флейт: зб. перекладень. Педагогічний репертуар мистецьких шкіл Слобожанщини. Харків : ОНМЦПК, 2020. 75 с.
26. Моцарт В. А. Концерт № 1 для флейты с оркестром. Москва : Музыка, 2008. 28 с.
27. Моцарт В. А. Рондо : для флейты и фортепиано. Будапешт : Музыка, 1981. 12 с.
28. Моцарт В. А. Анданте C-dur: для флейты и оркестра. Лейпциг : Музыка, 1989. 30 с.
29. Муаз М. Флейта : школа артикуляции, упражнения и этюды. Санкт-Петербург : Композитор-Санкт-Петербург, 1999. 28 с.
30. Пауэр И. Каприччио / ред. В. Зверева. Москва : Музыка, 1974. 24 с.
31. Педагогический репертуар. Гаммы, арпеджио и интервалы для развития виртуозной техники игры на флейте / сост. Б. Тризно. Ленинград : Музыка, 1967. 54 с.
32. Платонов Н. Школа игры на флейте. Москва : Музыка, 1988. 160 с.
33. Птушкін В. Бренфордська відьма. Рукопис, переклад для флейти автора. Харків, 2008. 4 с.
34. Пушечников И. Ф. Искусство игры на гобое: История, теория, методика, педагогика. Санкт-Петербург : Композитор, 2005. 312 с.
35. Синисало Б. Концерт для флейты с оркестром. Ч. I. Ленинград : Советский композитор, 1978. 79 с.
36. Стамиц К. Концерт G-dur. Ленинград : Музыка, 1978. 43 с.
37. Таффанель П. 24 прогрессивных этюда для флейты. Санкт-Петербург : Планета музыки, 2009. 44 с.
38. Телеман Г. Две сонаты : для флейты и фортепиано. Москва : Музыка, 1991. 48 с.
39. Хоффмейстер Ф. Концерт : для флейты и фортепиано. Будапешт : Музыка, 1980. 34 с.
40. Цыбин В. Н. Концертное аллегро № 3 для флейты с оркестром : клавир. Москва : Музыка, 1983. 23 с.
41. Шуберт Ф. Интродукция и вариации. Москва : Музыка, 1986. 23 с.
42. Chaminade C. Concertino op.107, Edited by Louis Moyses Schirmer New-York-London, 1967. 12 p.
43. Genin P. A. Carnival of Venice / Editor Trevor Wye. Chester Music, London Ltd, 1978. 33 p.
44. Popp W. Rigoletto Fantasia after the Opera «Rigoletto» by G. Verdi. op 335 Stadtbucherelen Dusseldorf Musikbibliothek, 2020. 22 p.
45. Poulenc F. Sonata pour Flute et Piano. Chester Musik Limited Edition Copiright, 1994. 43 p.
46. Reinecke C. Konzert für Flote und Orchester D-dur. Edition Breitkopf. 2020. 35 p.
47. Saint-Saens C. op 37. Romance. Durand Editions Musicales. Paris, 1957. 21 p.
48. Vanhal J. Sonata № 2. Concertino Praga, 1973. 15 p.
49. Vivaldi A. Concerto c-moll. Editio Musika, Budapest, 1963. 32 p.

Нотні Інтернет-ресурси

1. Ноти українських композиторів : веб-сайт. URL: <http://ukrnotes.in.ua/index.php> (дата звернення: 13.03.2020).

2. Сайт каталогів нотних архівів : веб-сайт. URL: <http://www.free-scores.com> (дата звернення: 23.11.2020).
3. Нотний архів : веб-сайт. URL: <http://www.sheetmusicarchive.net> (дата звернення: 04.02.2020).
4. Нотний архів : веб-сайт. URL: <http://www.mutopiaproject.org> (дата звернення: 18.09.2021).
5. Флейта. Ноти для флейты : веб-сайт. URL: <http://nlib.org.ua/ru/pdf/flute> (дата звернення: 12.09.2019).
6. Musicnotes : веб-сайт. URL: <https://musicnotes.info> (дата звернення: 27.09.2021).
7. Нотний архів : веб-сайт. URL: <https://www.flutetunes.com> (дата звернення: 27.03.2019).
8. Нотний архів : веб-сайт. URL: <http://www.larrykrantz.com> (дата звернення: 04.10.2021).
9. Посилання – ноти та музика для флейти : веб-сайт. URL: <http://aaabdurahmanov.narod.ru/links.html> (дата звернення: 04.10.2021).
10. Flute Sheet Music: веб-сайт. URL: <http://www.virtualsheetmusic.com/downloads/Indici/Flute.html> (дата звернення: 30.09.2021)
11. Добірка етюдів: веб-сайт. URL: <https://inlnk.ru/dneDw> (дата звернення: 25.10.2021)

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Рівні компетенції	Бали	Характеристика навчальних досягнень учнів
Початковий	1 – 3	Рівень відтворення музичного тексту не відповідає програмним вимогам. Учень/учениця може виконувати окремі фрагменти музичних творів, демонструє низький рівень володіння технічними навичками. Робить численні помилки, відсутня емоційність виконання.
Середній	4 – 6	Виконання учнем/ученицею навчальних завдань та програми має велику кількість недоліків: він/вона невпевнений/а, часто зупиняється, робить помилки; динамічна та емоційна виразність майже відсутня. Якість звукоутворення та технічна база знаходяться на недостатньому рівні. Учень/учениця не завжди вміє відтворити художній зміст музичних творів. Відсутня свобода ігрового апарату.
Достатній	7 – 9	Учень/учениця демонструє необхідні навички та уміння, але мають місце певні технічні недоліки, порушення метроритмічної пульсації, часткова відсутність інтонування та невпевненість втілення образно-емоційної складової музичних творів.
Високий	10 – 12	Учень/учениця впевнено та якісно виконує програмні твори, які відповідають вимогам поточного етапу навчання, вільно володіє освоєними способами звукоутворювання та прийомами гри. Втілює художній образ музичного твору з усвідомленим та узгодженим застосуванням визначених засобів музичної виразності. Демонструє високий технічний рівень, музичне мислення, сценічну культуру.